

Externality a úvod do teorie statku

VE - prednáška c.4

Osnova:

- ↗ návaznosť na minule - mikroekonomická selhání trhu
- ↗ externality
  - ↗ pojem
  - ↗ rešení
    - ↗ verejná
    - ↗ soukromá
- ↗ verejné statky

Další povinná literatura:

- ↗ WWW - Verejná ekonomie - literatura
  - ↗ Malý - statky
  - ↗ Malý - externality
  - ↗ Vitek - externality (Coasuv teorém)

Další doporučená literatura

1. Musgrave, R. A., Musgraveová, P.B.: Verejné finance v teorii a praxi. Management Press, Praha, 1994. Str. 5-13, 38-54 (externality a verejné statky).
2. Stiglitz, J.E.: Ekonomie verejného sektoru. Grada, Praha, 1997. str. 25-26, 102-116 (selhání), 157-183 (verejné statky), 255-279 (externality)
3. ... a mnoho dalších (Frank, Sborník Šlapanice 98, Klaus, Nemeč, Benard, Bruha....)

Mikroekonomická selhání

- Prekážky k nastolení Paretovský efektívnych stavu:
  - Selhání konkurence
  - Prirozené monopoly
  - Nedostatečná informovanost
  - **Externality**
  - **Verejné statky**

Externality

- efekty prelévání, vnejší efekty, efekty sousedství
- **Když výroba nebo spotreba jednoho subjektu způsobuje nezamýšlené náklady nebo přínosy jiným subjektum....**
- Externality je jev, který se vymyká ekvivalenci => z hlediska trhu nechtěný efekt

---

Typologie - delení

- ↗ pozitivní x negativní (příklady)
- ↗ spojeny se spotřebou x výrobou (příklady)
- ↗ problém společných zdrojů - viz cvičení

Důsledky externalit

- ↗ úroveň produkce a s ní spojená úroveň mezních nákladů bude „nesprávná“ - ovšem pouze ve srovnání s teoretickou abstrakcí dokonalé (a homogenní) konkurence
- ↗ negativní - více (příklad znečištění)
- ↗ pozitivní - méně (příklad vzdělávání)

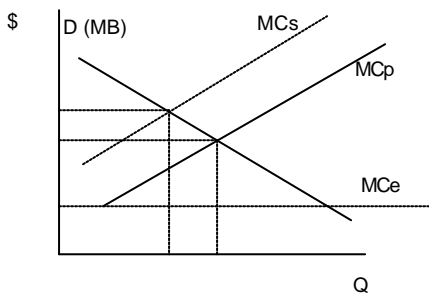

Negativní externalita

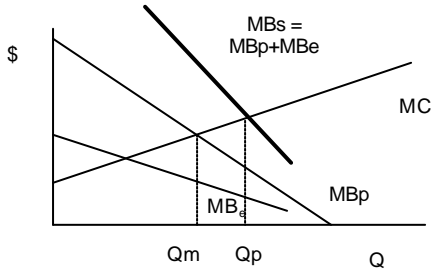

Pozitivní externalita

Řešení externalit

Verejná řešení (Pigou)

- ↗ korekční dane
- ↗ pokuty
- ↗ dotace
- ↗ zákazy
- ↗ příkazy
- ↗ regulace
- ↗ vlastní činnost

Soukromá řešení (Coase)

- podmínky platnosti C. teorému:
- ↗ vlastnická práva
  - ↗ transakční náklady

Internalizace externalit

Verejné statky

- ↗ veřejné kontra veřejne poskytované
- ↗ institucionální a ekonomické kritérium dělení statku
- ↗ poskytování (financování) vs. spotřeba
- ↗ vlastnosti veřejných statku

Je napr. školství veřejným statkem?

- Pokud ano, proč?
- Pokud ano, co tím říkám, resp. co z toho vyvozují?
- Je veřejné poskytování efektivnější než soukromé?
- Kdy ano a kdy ne?

„Dva typy veřejných statků“

- pozor na zažitý stereotyp
- viz Klaus
- co má být veřejné resp. kdy je „veřejnost poskytování ve prospěch ekonomické efektivity a kdy nikoli
- příčiny a důsledky

„Není zlato, co se trpytí“

- způsob financování není definicním znakem „veřejnosti“ statku, alespoň pokud tuto kategorii používáme ve smyslu selhání trhu!
- vlastnosti spotřeby vedou objektivně k určitým důsledkům pro schopnost trhu efektivně alokovat zdroje. Nezáleží na tom, co si o tom myslíme, nebo na čem se společnost dohodne!

Institucionální kritérium

TRŽNÍ   POLOTRŽNÍ   NETRŽNÍ

Ekonomické kritérium

cisté veřejné

**(cisté
kolektivní)**

**smíšené
(smíšené
kolektivní)**

**privátní
(soukromé)**

Vlastnosti (cistých) veřejných statku

nerivalita spotřeby
(je vyloučení žádoucí?)

↗ nulové mezní náklady
na spotřebu

nevylocitelnost ze
spotřeby
(je vyloučení možné?)

↗ technická vlastnost,
plyne z ní problém
černého pasažéra
(*free-rider-problem*)

Delení statku

↗ (spotřeba):	vyloucitelná	nevyloucitelná
↗ rivalitní	A	B
↗ nerivalitní	C	D

Samelson:

“Jde o komoditu, jejíž užitky mohou být poskytovány všem lidem .... aniž by to přinášelo vyšší náklady, než jsou spojeny s jejím poskytováním jedné osobě. Užitky těchto statků jsou nedělitelné a lidé nemohou být vyloučeni z toho, aby jich využívali...”

Macmillanův slovník

: „... pokud je (komodita nebo služba) nabízena jedné osobě, stává se dostupnou všem ostatním jednotlivcům bez vynaložení dodatečných nákladů. O veřejném statku proto říkáme, že má **NERIVALITNÍ SPOTŘEBU**; spotřeba jednou osobou nesnižuje dostupnost statku nebo služby komukoliv jinému.”

Problém „černého pasažéra“

↗ Neexistuje důvod, proč by měl jednotlivec pravdivě odhalovat svou ochotu platit. Může spoléhat na to, že bude mít užitek ze spotřeby těch osob, které ochotu zaplatit projeví.

Princip

↗ obvykle platí: čím více tenduje spotřeba statku k nerivalitě, nedělitelnosti a nevyločitelnosti spotřeby, tím více prostoru se nabízí pro to, aby státní zásahy pomohly nastolit **vyšší míru efektivity** procesu alokace zdroje (alespoň teoreticky). Mohlo by tedy jít o skutečnou nápravu tržního selhání.

Princip (pokračování)

↗ V opačném případě, blíží-li se statek svými vlastnostmi čistému soukromému (privátnímu) statku a stát se u něho přesto pokouší nahradit nebo “napravit” tržní mechanismus - tedy **veřejně ho poskytuje**, pak se většinou jedná o snahu řešit potenciální dopady v nerovnosti příjmu, Redistribuční efekt je přitom nutně zaplacen **ztrátami efektivity**

Verejné statky a verejne poskytované statky

- ↗ objektivnost vlastností spotřeby
- ↗ nerivalita
- ↗ nevylocitelnost
- ↗ (nedelitelnost)
- ↗ MCs = 0
- ↗ politický konsensus
- ↗ duvody ruzné
- ↗ vysoké náklady na dodatečné jednotky
- ↗ spotreby vyváženy „sociálními“ duvody
- ↗ ztráty z „nadmerné“ spotřeby

Príklad (Hyman)

- ↗ lidé v jedné místnosti
- ↗ jejich rozhodnutí ovlivňují pouze je samotné a nikoho dalšího.
- ↗ každý den dostávají obyvatelé místnosti fixní množství chleba a paliva k vytápení místnosti.
- ↗ =>

---

pokracování

- ↗ chléb lze mezi jednotlivé osoby rozdelit použitím tržního mechanismu s cenou, která bude denne stanovována na základe interakce mezi poptávkou a nabídkou.
- ↗ Jednotlivci mohou prizpusobovat svou spotrebu svým preferencím a ekonomickým možnostem.

---

pokracování 2

↗ mezi obyvatel místnosti nelze rozdelit to, nakolik je místnost vytopena. Všichni v místnosti zažívají v daném okamžiku **stejnou teplotu**. Pokud by se ubytoval další obyvatel, teplota by zustala stejná při stejném množství potřebného paliva. Nikdo nedokáže spotrebovat více tepla a tím ho odebírat ostatním a není rovněž možné, aby se pro nekoho topilo více a pro jiného soucasne méně.

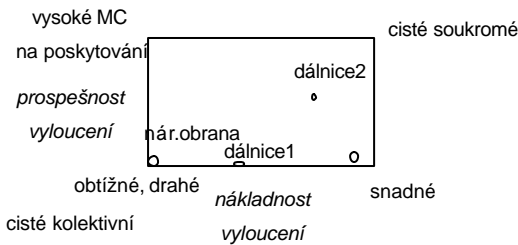

Príklady

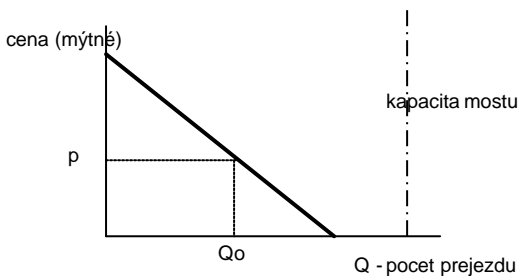

Nerivalitní, ale vyloucitelná - příklad mostu

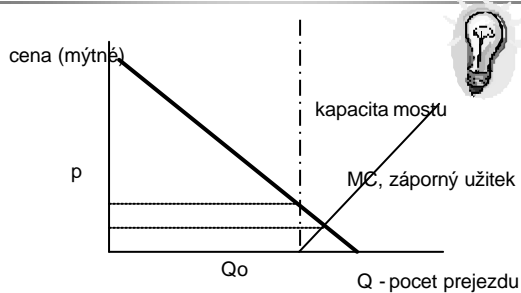

Efekt pretižení

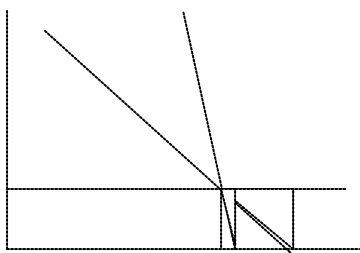

Ztráta z nadměrné spotřeby

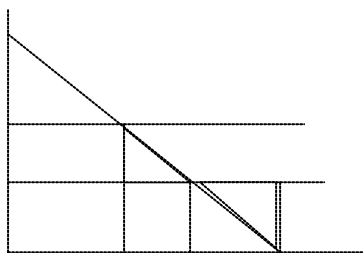

Soukromé statky s vysokými transakčními náklady

„Selhání“ vlády

- To, že trh tzv. selhává, nemusí nutně znamenat, že každý vládní zásah vede k lepšímu, resp. efektivnějšímu řešení. Naopak, někteří ekonomové tvrdí pravý opak, totiž že vládní zásahy situaci většinou jen zhoršují.

---

hlavní důvody:

- **Omezené informace**
- I kdyby vláda měla ... stejně má **omezenou možnost kontrolovat resp. řídit reakce soukromého sektoru.**
- I kdyby vláda měla ... má **omezenou kontrolu nad byrokratickým aparátem,**
- I kdyby všechna předchozí neexistovala, jedno by zustalo. Jde o **omezení vyplývající z podstaty politického procesu.**

---

omezená informovanost

- vláda nemá ani nemůže mít všechny relevantní informace,
- nemá k dispozici ani dokonalou znalost kauzálních souvislostí tj. nemá “dokonalou teorii”,
- ale nemá dokonce ani stoprocentní znalost o průběhu reálných procesů.
- Navíc zde významnou roli hraje faktor *zpoždění*.

---

omezenost ovlivnení reakce

- Zvlášt zřejmé je to v demokraticky usporádaných společnostech, ovšem ani totalitní státy nedokázaly prinitit všechny výrobce a spotřebitele k “žádoucímu” chování. Možnosti reakce, prizpusobení apod. jsou v podstate neomezené.

---

omezená kontrola nad byrokracií

- tj. nad částí sama sebe. Uvádění legislativy do života je složitý proces závislý na celé řadě technických detailu a uplatňují se v něm jako relativně autonomní subjekty i státní úřady a úředníci, kteří mohou být do značné míry vedeni i svými vlastními zájmy. (viz teorie veřejné volby)

---

politicnost rozhod. procesu

- Politické rozhodnutí je v podstate principiálně kompromisem mezi zájmy subjektu, které se na rozhodování podílejí. Výber z možných alternativ je tím vždy poznamenán. Existují vlivy nátlakových skupin apod. Dlouhodobé uskutečnování nějaké vnitřně logické a konsistentní politiky je v podstate nemožné.
